

Ron Clark

55

najvažnijih

Nagrađena odgajateljska pravila za otkrivanje
uspješnog učenika u svakom djetetu

ALGORITAM

Pravilo 1

Kada odgovaraš na pitanje odrasle osobe, moraš odgovoriti sa “Da, gospodo” ili “Ne, gospodine.” Samo kimanje glavom ili bilo koji drugi način davanja potvrdnog ili niječnog odgovora nije prihvatljiv.

Budući da sam odrastao u seoskoj sredini Sjeverne Karoline, meni je ovo prirodno i čini mi se očitim da o tome treba najprije govoriti. Mislim da je to jedno od najvažnijih pravila, budući da se njime uspostavlja ton za onu vrstu poštovanja koju očekujem od svojih učenika. Ako želite da vas djeca poštuju, morate im to dati do znanja. Već samim time što im kažete da želite da vam se obraćaju s “gospodine” vi im dajete do znanja kako očekujete da se odnose prema vama. Svojim učenicima također kažem da je to vrlo učinkovit način obraćanja odraslima, a k tome također dobro dođe i u bilo kojoj međusobnoj komunikaciji odraslih. Nedavno sam telefonski razgovarao s telefonskom tvrtkom zbog nekih netočnosti oko mog računa. Gospođa s kojom sam razgovarao nije bila baš susretljiva i činila mi se nervoznom. Tada sam,

usred razgovora, ubacio “da, gospođo” i njezin se odnos potpuno promijenio. Postala je daleko susretljivija i bilo je lakše izaći s njom na kraj, a naposljetku je smanjila moj račun na pola, što je bilo više nego što sam uopće tražio.

Neki od mojih učenika u Harlemu bili su na razgovoru za dobivanje prilike da se upišu u jednu cijenjenu nižu srednju školu. Škola je nudila samo trideset mjesta za sljedeću godinu, a mojih dvanaest učenika bilo je među brojnom djecom iz čitavoga grada koja su se natjecala za ta mjesta. Uvježbavao sam sa svojim učenicima mogući razgovor, a jedna od glavnih stvari koju sam naglašavao bila je: “Svakako reci *da, gospođo* ili *ne, gospodine*, o čemu god se radilo!” Nekoliko tjedana nakon razgovora bio sam oduševljen kada sam saznao da je svih mojih dvanaest učenika primljeno. Kada sam razgovarao s voditeljem prijemne komisije, glavni komentar koji je on neprestano isticao bio je kako su moji učenici bili pristojni za vrijeme razgovora. To izgleda kao nešto posve jednostavno, ali postiže rezultate.

Pravilo 2

Uspostavite kontakt pogledom. Kada s nekim razgovarate, gledajte ga čitavo vrijeme u oči. Ako netko nešto prokomentira, okrenite se prema toj osobi.

Većini ljudi teško je održavati kontakt pogledom, ali to je važno kada želite ljudima prenijeti svoje stajalište i pokazati da ozbiljno mislite

ono što govorite. Na primjer, ako odete na razgovor šefu i zatražite povišicu, vjerojatno će vas daleko ozbiljnije shvatiti ako ga gledate u oči nego ako pogledavate u pod. Ako iznosite neki poslovni prijedlog, vjerojatnije je da će ljudi imati povjerenja u vas i vjerovati vašim idejama ako vide da imate samopouzdanja, da ste sigurni u sebe i gledate ih u oči.

Mnogo sam vremena proveo potičući svoje učenike da uspostavljaju kontakt očima. Kako bih im omogućio da vježbaju, dijelim ih u parove. Zatim im kažem da uspostavljanjem kontakta očima oni snažnije naglašavaju i unose više emocija u svoje tvrdnje. Kada gledaju u stranu ili u pod, to pokazuje da nisu sigurni u ono što govore i da možda ne govore istinu. Kada ih podijelim u parove, oni vježbaju razgovarati jedni s drugima i voditi bilješke o tome koliko su učinkoviti u održavanju kontakta očima sa svojim partnerima.

Uspostavljanje kontakta očima nije samo način iskazivanja samopouzdanja nego i važan način iskazivanja poštovanja. U razredu, kada neki učenik iznosi svoje mišljenje, nastojim da se svi ostali učenici okrenu prema njemu i usredotoče na nj. Ne dopuštam im da dižu ruke i iznose dodatne komentare dok ta osoba ne završi jer, ako to čine, izgleda kao da se više brinu o tome što oni sami žele reći nego o mišljenju onoga koji govori. Kažem im da pokušaju zamisliti kako bi se oni osjećali kada bi pokušavali izraziti neku svoju misao, a svi oko njih bi mahali rukama. Osjećali bi se kao da njihovo mišljenje nema nikakvu vrijednost i stoga to ne radimo.

Sjećam se da mi je, dok sam ja bio učenik, bilo strašno teško odlutati u mislima dok sam gledao učitelju u oči. Kada bih se usredotočio na glavu ispred sebe ili na svoju olovku, odlutao bih, ali gledanje u učitelja mi to jednostavno nije omogućavalo. Stoga nastojim da čitavo vrijeme

sve oči budu uprte u mene. Na taj način mogu, dok predajem, vidjeti kako izgledaju lica mojih učenika i reći jesu li zbunjeni i odlutali, ili im je zanimljivo i pažljivo prate. Također, budući da sam vrlo vizualan tip učenika i učitelja, neprestano mičem rukama i pišem po ploči te želim da me djeca slijede i točno znaju gdje sam.

Mnoge sam dane proveo radeći u restoranima brze prehrane. Proveo sam bezbrojne sate praveći uštipke u restoranu Dunkin' Donuts i poslužujući u raznim restoranima. Posluživanje gostiju može biti uzbudljivo, ali može biti i mučenje, kada morate izlaziti na kraj s teškim strankama. Sjećam se kako mi se uvijek sviđalo kada su me ljudi, dok su naručivali, gledali u oči. Gledajući osobu u oči iskazujete joj daleko više poštovanja. Kada su odlazili, uvijek sam očekivao da će mi se zahvaliti, ali mnogi to nisu činili i to me zbunjivalo. Što su mislili? Mnogi koji se jesu zahvalili rekli su to jednostavno okrenuvši glavu ili okrenutih leđa na odlasku. Zašto ne pogledati dobro osobu u oči i zahvaliti joj se, ako to doista mislite?

Pokušavam navesti svoje učenike da to čine i s ostalim odraslim osobama u školi, koje nisu nastavnici. Često se podvornici, osoblje u kantini, tajnice i suradnici nastavnika ne smatraju vrijednima poštovanja koje se iskazuje nastavnicima i ja se jako trudim promijeniti tu sliku u glavama svojih učenika. Objašnjavam učenicima ulogu svake osobe u školi i kako njezin posao omogućava da djeca dobiju sjajno obrazovanje. Zatim im kažem da se ljudi više trude i ulažu više napora ako osjećaju da ih se cijeni i da su važni. Nastojim sam biti uzorom takvoga ponašanja kakvo očekujem i moj odnos prema drugim članovima kolektiva je prijateljski i prožet poštovanjem. Nije potrebno mnogo truda da učenici počnu slijediti moje vodstvo, a rezultati su uvijek očigledni. Kada odlazimo na ručak u školsku blagovaonu, učenicima

nije dopušteno pričati dok stoje u redu, a kada im poslužuju hranu, moraju gledati osoblje koje radi u blagovaoni u oči i pitati: “Mogu li dobiti?” ako nešto traže. Zauzvrat, uvijek zahvale osoblju u blagovaoni i zažele im ugodan dan. Osoblje uvijek komentira kako je razred sjajan i koliko cijene njihovo poštovanje.

Neovisno o tome kako se odnosimo prema drugima oko sebe i bez obzira na to što govorimo, uvijek će nas shvaćati ozbiljnije, a naše postupke će više cijiniti ako pritom uspostavljamo kontakt očima.

Pravilo 3

Ako netko u razredu pobijedi u nekoj igri ili učini nešto dobro, čestitat ćemo mu. Pljesak treba trajati bar tri sekunde neprekidno, a pljeskati treba čitavim dlanovima na način da se dobije odgovarajuća jačina pljeska. (Znam da kada to ovako iznosim može izgledati kao da sam neki čudak, ali djeca to vole.)

Sjetite se nogometne ili košarkaške utakmice. Što se događa kada netko postigne zgoditak ili ubaci pobjednički koš? Gomila poludi i bodri tu osobu. Mislim da bismo trebali imati okolinu koja pruža takvu potporu i drugarstvo u svim područjima gdje moramo zajednički raditi da bismo ostvarili neke ciljeve, bilo da je riječ o radnom mjestu ili domu, a posebno o učionici. Svaki put kada se ljude hvali i nagrađuje za njihov trud, oni će bolje obaviti posao. To je očito, ali iz nekih razloga još uvijek ima roditelja koji ne bodre svoju djecu te ravnatelja i drugih

vođa koji jednostavno ne stvaraju onu vrstu atmosfere u kojoj kolege slave postignuća jedni drugih.

Ja svojim učenicima pokušavam pokazati primjer kako bi stvarni tim i obitelj trebali pružati potporu i hvaliti uspjeh jedni drugih. Prvog dana nastave održim govor koji glasi otprilike ovako:

Postoji li itko tko ne voli da mu čestitaju kada nešto dobro učini? Dakako da ne postoji, svi mi volimo da nam se čestita. Pa, mi ćemo ove godine biti jedna obitelj, a obitelj se drži skupa, podupire međusobno i čestita si uzajamno na uspjehu. To je atmosfera koju ćemo imati u ovom razredu i stoga, ako netko bude dobar u nečemu, dajte mu to do znanja. Možete jednostavno reći toj osobi: “Bravo”, ili joj možete zapljeskati. Nije važno kako to činite, važno je samo da se potrudite pokazati da cijenite dobro obavljen posao.

Zatim razredu dajem primjere kada bi bilo primjereno pljeskati drugim učenicima. Ponekad to može biti nakon nekog dobrog komentara, visokog rezultata na testu ili izuzetnog pismenog rada. Također trebamo pljeskati ako netko tko inače postiže niske rezultate pokaže poboljšanje. Zatim prolazimo nekoliko vježbi s igranjem uloga i vježbamo pljeskanje – da, vježbamo pljeskanje. Nema polovičnog pljeskanja, kako ja to zovem. Svi učenici moraju pljeskati na način kojim iskazuju poštovanje i uvažavanje. Prije nego što bih započeo učiti učenike kako pljeskati, pola razreda pljeskalo je punim dlanovima, četvrtina tako da su se ruke jedva doticale, a ostatak razreda kao da je bio na nekom udaljenom planetu. Nakon nekoliko detaljnih uputa, svi su pljeskali kako treba.

Ponekad učenici počnu pljeskati na neki komentar ili rezultat na testu koji možda baš ne zaslužuje pljesak. Pravilo je da, ako nekolicina učenika počne pljeskati, svi ćemo početi pljeskati. Oni koji su započeli pljeskati očito su vidjeli nešto što su cijenili. Bilo bi daleko gore da bude samo nekoliko slabih pljesaka nego da svi plješčemo nečemu što možda nije toga vrijedno.

Kao jedinom učitelju u razredu od trideset sedam učenika bilo mi je gotovo nemoguće svim učenicima pružiti svu pažnju i pohvalu koju su zaslužili. Sve je postalo puno lakše kada je čitav razred neprestano pazio i pljeskao postignućima svakoga od njih. Priznanje koje dolazi od učitelja uvijek se cijeni, ali pohvala od vlastitih kolega može imati mnogo veći utjecaj.

Nastavnici koji posjećuju moju učionicu uvijek komentiraju kako ja imam izložene ocjene svojih učenika po prostoriji. To se čini pomalo neuobičajenim, budući da se učiteljima obično govori da trebaju ocjene učenika držati u tajnosti, kako bi ih poštedjeli neugodnih osjećaja. Otkrio sam da, u pravoj atmosferi, iznošenje ocjena pred čitavim razredom može biti vrlo pozitivno iskustvo. Prije svega, ne izlažem sve ocjene – to bi bilo nemoguće. Pokušavam odabrati ocjene iz zadataka koje svi učenici, uz trud, dobro rješavaju. Drugo, pokušavam odabrati zadatke i ocjene koje se može pratiti kroz određeno vremensko razdoblje. Na primjer, svake večeri učenici dobivaju zadatak iz čitanja. Sljedećeg jutra oni dobivaju test višestrukog izbora (deset pitanja) koji se odnosi na ono što su pročitali. Testove mogu ocijeniti za manje od pet minuta i uvijek im ih vratim isti dan. Kad ih vraćam, upisujem ocjene na tabelu koja će ostati izložena tijekom čitavog razdoblja ocjenjivanja. Kada sastavim listu rezultata, od toga načinim ogromnu predstavu. Prozovem ime učenika, učinim stanku od nekoliko sekundi

i zatim viknem rezultat – ako je sto posto, iz sveg glasa. Razred kliče, a učenikovo se lice ozari kao ludo. Devedesetpostotni rezultat također dobiva pljesak, a osamdesetpostotni te ponekad čak i sedamdesetpostotni dobivaju pljesak, ako je učenik pokazao napredak. Učenici to vole i unaprijed se tomu vesele čitav dan.

Poučavati i raditi u takvoj atmosferi je pozitivno iskustvo i jako je zabavno. Mislim da bi ljudi trebali pokušati zabaviti se u svakom razredu i na radnom mjestu.

Pravilo 4

Za vrijeme rasprave, poštuju komentare, mišljenja i ideje drugih učenika. Kada je moguće, iznesi tvrdnje poput: “Slažem se s Johnom i također mislim da...” ili “Ne slažem se sa Sarom. Ona je iznijela dobru tvrdnju, ali mislim da...” ili “Mislim da je Victorovo zapazanje izvrsno i navelo me da shvatim...”

Mislim da bi se ovo pravilo trebalo primjenjivati za vrijeme svakog sastanka upravnog odbora ili bilo kojeg drugog poslovnog sastanka diljem Amerike, kao i za vrijeme svake obiteljske večere. Mi i prečesto zanemarujemo komentare drugih i ne stvaramo klimu koja bi omogućila ljudima da slobodno govore i iznesu svoje misli i stajališta. Ljudi su i prečesto zabrinuti zbog toga što će drugi misliti o njihovim idejama i da će ih ismijati ili omalovažiti te da se neće obazirati na njihove

komentare. Pretpostavljam da svaki dan na stotine najboljih ideja bude izgovoreno a da ih se ne čuje, ili se čak i ne izgovore.

Znao sam da ne želim takvu atmosferu u svojoj učionici, stoga sam sa svojim učenicima razvio sustav koji stvara neprijeteću i potporom ispunjenu atmosferu. Želio sam imati više od razreda u kojem će učenicima biti dopušteno iznijeti svoje mišljenje; želio sam da se te misli i ideje razviju u raspravu s uzajamnim uvažavanjem svih mišljenja. Da bi se to postiglo, otkrio sam da je potrebno poučiti učenike, korak po korak, kako da jedni drugima kažu slažu li se ili ne s njihovim komentarima na način kojim će izražavati poštovanje i potporu.

Prva stvar koju kažem svojim učenicima jest da nikada nećemo nekoga ismijavati ili podrugljivo se smijati nečijim komentarima. Svaka osoba u razredu ima nešto što može doprinijeti i da bi razred bio najbolji što može, trebamo čuti mišljenje i ideje svih. Kažem im da je u redu ne slagati se s nečim i da je samo ljudski ne slagati se sa svakim oko svega. Međutim, naglašavam im da postoji ispravan i neispravan način na koji iznosimo svoje osjećaje. Svi smo mi različiti, s različitim talentima, različitim iskustvima i na različitim putevima. Ne postoji način na koji bismo mogli znati što sve određuje ideje našeg susjeda. Stoga jednostavno trebamo cijeniti izjave drugih, ne gledajući ih s visoka niti tako da se osjećaju kao da njihov način razmišljanja nije dobar.

Mi ovo dosta vježbamo i za mnoge učenike to je kao da prvi put slušaju izjave jedni drugih pridajući im važnost. Ja mogu neprestano ponavljati koliko cijenim nešto što su rekli ili što su dali vrlo pametan komentar, ali kada se njihov kolega okrene i kaže: “Bravo, to je bila sjajna ideja. Nisam se toga sjetio”, nema riječi kojima bi se izrazilo koliko to vrijedi za samopoštovanje i samopouzdanje tog djeteta. To je

vrlo slično onomu kako je divno čuti pohvalu od svoje majke, ali više nam može značiti kada ti pozitivni komentari i prihvatanje dolaze od naših suradnika.

Nakon nekoliko mjeseci u Harlemu, počeo sam uočavati razlike među učenicima koje sam ja poučavao i ostalima, a to je bilo očito i drugima. Pojedinci koji su posjećivali našu školu uvijek su komentirali kako su moji učenici pristojni i pružaju potporu jedni drugima. Bili su iznenađeni kako učenici potpuno uživaju raspravljajući o svojim idejama i kako postoji uzajamno poštovanje za sve komentare i mišljenja. Zapazio sam promjenu iz prve ruke na nekoliko načina. Sjećam se da kada sam tek počeo poučavati u Harlemu, pokušao sam nagovoriti učenike da me nauče preskakati dvostruko uže na nizozemski način³. U početku mi baš nisu pružali potporu i kada sam pokušavao preskakati užad, nisam dobio nikakav savjet niti su mi dopustili dodatne pokušaje. Dopustili su mi samo dva pokušaja i zatim bih se morao vratiti na kraj reda.

Primijetio sam da su te, ako si bio dobar u preskakanju užeta, svi drugi učenici poštovali; to je bio glavni statusni simbol i znao sam da ću, ako budem to mogao, osvojiti naklonost djece. Neprestano sam pokušavao, ali oni su mi se svaki dan samo smijali. Činilo se kao da mi čak ni ne žele pružiti priliku, jer su znali da bi to predugo trajalo i da ja to ionako ne bih bio sposoban učiniti. Pa ipak, ja sam bio tamo vani svaki dan i uvijek iznova pokušavao. Često me užad udarila po licu i izgledao sam nespretno skaćući svuda uokolo i pokušavajući je preskočiti. Djeca su govorila da sam, kada sam pokušavao preskakati

3 Skakanje između dvaju dugih užeta koja se brzo prebacuju jedno za drugim ispod nogu i preko glave skakača.

užad na nizozemski način, izgledao poput konja koji skače gore-dolje. Konačno sam, nakon nekoliko mjeseci, počeo kod djece primjećivati promjenu. Oni su počeli iskazivati više potpore jedni drugima ne samo u razredu, već su i izvan učionice postali suosjećajnije i brižnije jedni prema drugima. Nakon tri mjeseca pokušavanja, upravo sam htio odustati od preskakanja užeta i mislio sam da ih nikada neću moći preskočiti. Jedno uže me zapravo udarilo po čelu i počeo sam krvariti. Dani pokušaja preskakanja užeta za gospodina Clarka su prošli; ali tada su me djeca okružila i rekla kako vjeruju u mene i da ja to mogu. Počela su polako vrtjeti užad i govoriti mi, dajući mi savjete i bodreći me. Jedna djevojčica je rekla: “Prvo, gospodine Clark, morate prestati skakati kao konj. Skačite ovako.” Svako dijete željelo mi je pokazati svoju vlastitu tehniku i postalo je očito da im je bilo stalo da uspijem. Jednoga dana pošao sam skakati, očekujući uobičajeni udarac užadi u lice, ali nešto se dogodilo. Preskočio sam! Doista sam uspješno skakao između užadi i kada sam jednom uspio, bilo je to zauvijek! Skakao sam oko trideset sekundi neprestano, vičući iz petnih žila: “Uspio sam! Uspio sam!” Sva djeca na igralištu dotrčala su gledati i počela klicati: “Naprijed, gospodine Clark! Samo tako, gospodine Clark!” Djeca su bila jednako uzbuđena kao i ja i nakon toga naš se odnos dramatično popravio.

Često sam, kada bih u razredu pokušavao predavati neko teško gradivo, a djeca su mislila da to ne mogu savladati, rekao: “A sada me slušajte. Znete... ja sam mislio da neću naučiti preskakati uže na nizozemski način, ali vi ste vjerovali u mene i podupirali me i uspio sam. Vi sada mislite da ne možete savladati ovaj zadatak, ali ja vjerujem u vas i tu sam da vam pokažem da vjerujem u vaše sposobnosti i znam da ćete uspjeti.” To je djeci doista otvorilo oči. Ona često kažu ljudima: